

a bagoly diákon (elsőéves diák a református kollégiumban) kívül megemlíti még a meggyengült kerékfalnak (szakának – ami a kerékív egy darabja) támasztékul szolgáló ágasfát, mint bagolylábát és a bagolysüveget, amivel a fekete szőrös bőrből készült kétrétegű sapkát illették, amelyet fergeteges időben annyira a fejükre húzhattak, hogy csak a szemük s szájuk látszott ki belőle. Ezeknek formájuk, alakjuk azonban utal is a nevükre, mint a bagoly fejére emlékeztető sapka, vagy az ágasfa bagolyláb neve, ami a bagoly vetélőujjaira hasonlít. Innen ered az a székely mondás is, miszerint szakát vette a kerekem s bagolylábát veték neki. No de miért kapta egy aszalt almaszelet a bagolytüdő nevet a nép nyelvén? Csak nem boncoltak fel egy baglyot, hogy a tüdejét kiterítve az almaszelet bodrosra szikkadt formájához hasonlítsák? Nekem sohasem jutott volna eszembe egy madár tüdeje sem azokról az almaszeletekről, amelyeket nagyanyám spárgára fűzve aszalt a félárnyékos verandánk szegletében. No persze

baglyot sem bontottunk fel, legfeljebb csirkét, de annak a tüdeje is együtt sült meg a farhátal. Van ugyan egy másik magyarázat, ami a bagoly nyálas köpetére vezethető vissza – ha elfogadjuk azt a megfigyelést, hogy ez az éjjeli ragadozó madár bő nyállal segítve nyelte le, illetve öklendezte vissza zsákmánya emésztetlen szőr és csont maradványait.

Egyébként manapság ebből a köpetből határozzák meg az ornitológusok is a bagoly táplálkozási szokásait. Tehát a nyálazás és a bagoly tüdeje lenne a névadás kulcsa. És mi köze s nyálazásnak az aszalt almához? Ahhoz bizony már van köze. Ugyanis a fonóban az asszonyok nyálukkal nedvesítették a guzsalyról sodort szálát, amit egy kis pörgetett orsón tekerceseltek fel.

Hogyan is? A kézi fonásnál a fonáshoz felhasznált szálhalmazt egy farúdra kötötték – **ezt nevezik guzsaly**nak, amit a fonó nő maga mellé a székére helyezett. „*Jobb keze ujjaiával megpörgeti az orsót, amelyen a végéhez kötött szálak ez által összesodródnak. Sodrás közben a guzsalyra kötött szálhalmazból bal keze ujjaiával folyamatosan újabb szálakat húz ki, miközben a szalagot is fokozatosan nyújtja, vékonyítja. A szálakat munka közben állandóan nedvesíti, mert így hajlékonyabbak, jobban sodorhatók lesznek*” – olvashatjuk egy múltidéző internetes blogban. Ehhez viszont nem alkalmas a bélyegragasztáshoz alkalmazott nedvesítő szivacs – nyalóka – a nyáltermelést viszont a savanykás aszalt almaszeletek kiválóan serkentették. Rágcsálták is az asszonyok a fonóban az aszalt gyümölcsöt, miközben mindent megbeszéltek a faluban,

a közösségben történekről. Nem hiányzott a bulvármédia képernyője sem, de még rágógumiért se kellett a boltba menni. Mégis mindent sikerült megrágni, a szálak is

szépen sodródtak. Lám még a bagolytüdőtől is a közösségépítéshez vezetnek a szálak – ha már a fonóban kötöttünk ki.

Végül köszönet illeti Ambrus Lajos író és borász barátomat, aki az aszalt gyümölcsök fonóban betöltött szerepére és hasznára hívta fel a figyelmem.

BARCZA BARNA

KERESZTELŐ SZENT JÁNOS A BÖRTÖNBN

Miért ül ez a János börtönben? Talán tyúktolvaj, rablógyilkos vagy bandita? Szó sem lehet róla! Köztiszteletben álló szent férfiú. Akkor talán lázító, politikai kalandor, aki a rendszer felforgatására tör? Senki sem vádolhatja őt ezzel. Politikai kérdésekkel nem foglalkozik. Igaz, keményen bírálja a farizeusokat és szadduceusokat (Mt 3,7 skk), sőt Heródes királyt is (Lk 3,19-20), még hallgatóinak tömegét is (Lk 3,7), de ez a bíráló mindig az Istennek tetszés vagy nem tetszés oldaláról történik. Nem forgatja fel a társadalmat, tagozódását elfogadja olyannak, amilyen. Tudomásul veszi, hogy vannak gazdagok, — csak az adásra szólítja fel őket. Tudomásul veszi, hogy vannak vámszedők, — csak a jogtalan követelésektől tartja vissza őket. Nem vitatja el az erőszakszervezet képviselőinek a katonáknak a létjogosultságát sem, csak a személyes túlkapasoktól akarja visszatartani őket (Lk 3,10-14). Akkor mégis miért ül börtönben? Azért, mert az Isten embere. Azért, mert emberi tekintetek félretolásával mondja azt, amit Isten üzen általa. És ez sokaknak kellemetlen. Kellemetlen azoknak, akik másként élnek. El kell őt hallgattatni, hogy ne zavarja semmi a bűnös lelkiismeret hamis nyugalmát. Kérdősködésünkben máris felsoroltuk, hány fajta ember ül a börtönben:

1. Először is a közbűntényesek. Akik megsértik azokat a törvényeket, melyek fenntartása nélkül rendezett társadalom el sem képzelhető. Ezek elítélésére nézve az emberekben és minden országban hallgatólagos közmegegyezés van. Bár az is igaz, hogy ezen bűnözők között ritkán szerepelnek a „felső tízezer” tagjai. G.W. Walling, a New York-i rendőrség főfelügyelője ezt írja: „Lehetetlennek tartom, hogy egy milliost felakasszanak, még ha szörnyűséges gaztettet követett is el. Azok közül, akiket a mi nemzedékünk élete során felakasztottak, egy sem rendelkezett pénzzel, sem pedig politikai barátokkal.”

2. A politikai elítéltek. Ezek nincsenek megelégedve a fennálló rendszerrel. Rendszerváltozást akarnak. Ők akarnak hatalomgyakorlók lenni, így aztán az a különös helyzet adódik a történelem színpadán, hogy a „tegnap” gonosztevői a „ma” hőseivé lesznek, a „tegnap” hősei pedig a „ma” gonosztevőivé. A politikai elítélte tehát olyan törvény megsértéséért ül, melyet egy vele szemben álló csoport hozott, melyre nézve tehát nincs általános közmegegyezés.

3. Az Isten emberei. A próféták. Mivel szavukkal nem a politikai széljárásokhoz igazodnak, hanem az örök és változatlan

Istenhez; mivel ők csak szeretni tanultak és tanítanak, nem pedig gyűlölni és csak maguknak élni, mint a világ fiai; mivel nem alkalmaznak erőszakot még az őket bántókkal szemben sem, tehát elviselik, hogy őket esetleg el is tapossák — a magatartásukkal annyira elűntek a világ fiaitól, az átlag embertől, hogy kivívják azok gyanakvását, rosszhiszeműségét, és mint veszélyes emberek kerülnek börtönbe.

Nem vitás, hogy Isten népe nem kerülhet az első csoportba. Hiszen Isten népének alapállása a tízparancs megtartása, melyre hivatkozva a közbűntényeseket elítélik.

Az is nyilvánvaló, hogy Isten népe, Krisztus valódi követője a második jogcímen sem kerülhet börtönbe. Hisz neki egyaránt jó minden politikai rendszer. Ahogy Jézus is el tudta mondani országának örömhírét egy megszállt országban, ahogyan ő is teljesen távol tudta magát tartani mindenfajta politikai aspirációtól, úgy nekünk is utat mutatott, hogy ne politikai reményekkel és társadalmi átalakulásokkal fecséröljük rövid kis időnköt, hanem minél sürgősebben tanuljunk meg szeretni. Nyugodtan mondhatta Jézus övéinek, hogy „adjátok meg a császárnak, ami a császáré,...” (Mt 22,21), anélkül, hogy részletezte volna, milyennek kell e császárnak lennie, mert tudta, hogy övéi mindenkor bele fognak tartozni valamilyen politikai rendszerbe, valamilyen „császár” uralma alatt fognak állni, és ott el kell végezniük a maguk gazdasági és társadalmi feladatait, Ő viszont három évig arról beszélt, hogy mit kell megadni az Istennek: mi az Istené.

A harmadik csoportba azonban mindenkor kerülhet az Isten népe. Sőt, mintha ez állandó kísérelője, sorsa,

ismertetőjele volna. Newman szerint az összes ismertetőjel között a „legállandóbb”. Jézus szerint a prófétáknak mindig ez volt a sorsuk (Mt 5,12), de ezt a sorsot programozza követőire is. Miatta hurcolnak bíróság elé, helytartók és királyok elé. Tehát nem tyúklopás miatt, nem is politikai esztelenségek folytán, hanem Őérette (Mt 10,16-20). E harmadik csoportba akkor kerülhet Isten népe, ha a „császár” olyat követel magának, amiről Jézus azt mondta, hogy az az Istené. János is azért került börtönbe, mert Heródes úgy gondolta, hogy ő fölötté áll a házasságra vonatkozó isteni törvénynek. János itt csak azt mondhatta, „ami az Istené”, és nem adhatta meg a császárnak, amit követelt, mert a császár olyat követelt, „ami az Istené”.

De nézzük tovább Jánost a börtönben!

Ez a nagy ember is. ez a „prófétánál nagyobb” (Mt 11,9) is súlyos problémákkal küszködött. Neki, akinek egész élete, hivatása abban merült ki, hogy a Messiás ütkészítője legyen, most élete delén kétségei támadnak, vajon Jézus-e a Messiás.

Elengedve fülem mellett egyes exegeták azon magyarázata: hogy János csak övéi miatt küldött Jézushoz, én inkább úgy látom, hogy János nagyon is ember. Melyikünkben ne fordulna meg a gondolat: Ha ez a Jézus a Messiás, miért nem mozdítja kisujját sem érdekemben? Ő, aki halottakat is támaszt nem tudna engem a gonosz börtönéből kiszabadítani?

A nagy embernek s annak problémái. Sőt. Neki vannak csak igazán! Aki azt állítja magáról, hogy problémátlan, sima az élete, az egyben szegénységi bizonyítványt is állított ki magáról, hogy lapos, felületes szinten mozog. Nem hatol a mélybe, mint a nyakok.

Kétsége megoldásához vajon kihez fordul? Természetese; magához Jézushoz. A mi problémánkra is egyec - Jézusnál kapjuk meg a heves viaszt és a teljes megoldást. Hozzá szántak fríuuru?

Jézus válásában nagyjából három dologgá. :gar: a -iga:, és még hozzácsatol egy fontos üzenetet János számára (Mt 11,5-6).

Először is felsorolja az irgalmasság tetteit. melyek Palesztina-szerte már köztudomásúak: „a vakok látnak...” Mintha csak ezt mondaná: János, vedd észre, belépett az idő v-..ágába az időtlen Szeretet. Megjelent közöttetek az Irgalom. Látod, nem tudok elmenni semmiféle emberi nyomorúság, gyengeség, terheltég mellett érzéketlenül, hisz magam vagyok a Szeretet. Nem ismeresz rám?”

Aztán elmondja, hogy mindezek a szeretet-megnyilvánulások, az irgalom eme bemutatása csodák által történik. Tehát nem közönséges ember viszi végbe ezeket, hanem aki úr a betegségek, gonosz lelkek és az élet felett.

A harmadik dolog, amit a maga gazolására felhoz: a szegényeknek bndetik az örömhírt. Az ószövetségi írásokon nevelődött János talán ezt érti meg íeghamarább. Itt van az, akiről a prófeiak jOvrniflbrk- És ekkor csatol hozzá Jézus egy sokatmondó kijelentést JJoktog, -te. nem

bot-ránkozik meg bennem" (Mt 11.6). Tehát Jézusban mer s ebet boráckmrtt. Mint ahogy János is megbotránkozott benne. Megbotránkozott, hogy miért nem szabadítja ki őt a csodatévő Messiás.

Hogy mennyire meg lehet botránkozni Jézus tanításán, azt akkor látjuk igazán, ha kezdjük komolyan venni. Aki a kereszténységet úgy veszi át, mint gyermek a cukrozott gyümölcszselét, az valójában még sosem találkozott igazán Jézussal. De szeretni egészen a mindentodaadásig, szeretni az ellenséget is, kicsinek lenni és kicsinek maradni a nagy tülekedésben, vállalni a kiszolgáltatottságot az erőszakosak között — ezek bizony Jézus botránnyához tartoznak. És a botránnyok közé tartozik az is, hogy Jézus nem jött csodák útján kormányozni a világot, nem jött megmentem testünket ellenségeink ütlegetésétől. Épp ellenkezőleg: e kiszolgáltatottság vállalásával is épül bennünk az Isten Országá. Aki vállalja ezeket a botránnyokat, az lesz jézusi értelemben boldog. Keresztelő János is ezt a fajta boldogságot nyerte el a börtönben. A bakó csak testét vágta ketté, de az elhaló búzamazgóból új élet fakad—

A következő sorok a Szentírás azon ritka helyei közé tartoznak, ahol Jézus véleményt mond valakiről, jelen esetben Jánosról. Jézus igen gyakran nyilvánította véleményét, de nagyon ritkán egy bizonyos személyről. Natanael dicsérete, Heródes és Júdas elmarasztalása, egy törvénytudó dicsérete szinte már ki is meríti a felsorolást. Istenem, micsoda izgalmas kérdés: mi a véleménye Jézusnak rólam? No, de ne vágjunk elébe! Előbb nézzük meg, mi a véleménye Jánosról!

Először azt sorolja fel Jézus, hogy mi nem János. János egyéniségének, magatartásának három ellentétes vonását rajzolja meg.

A széltől lengetett nád.

Jelenti az ingatag embert, akinek sem jelleme, sem gerince. Egyetlen szempontja van: az önző érdek és az érvényesülés. Olyan, mint a szélkakas, a mindenkor széljárások irányába áll be. Nincsenek maradandó elvei, olyan köntösben jelenik meg, amilyent a pillanatnyi helyzet kíván tőle. Ha úgy divat, akkor nyilas, ha meg úgy, akkor kommunistának mutatja magát. O az opportunist. A kompromisszumok embere. A mosolygó, mindent elsimító diplomata. Száznyolcvanfokos pálfordulásait is magától értetődő természetességgel tudja indokolni. Inगतag jellem, de mindig a szélirányszabta irányba lendül ki.

Ezzel szemben János az elvek embere. Egyszer és visszavonhatatlanul feltette életét Istenre. Csak egy igazságot ismer, s azért képes meg is halni. Vezérlő csillaga olyan magasban van, ahová a változó széljárások fel nem érnek, onnan ezek nevetségesen semminek tűnnek.

Puha ruhába öltözött ember.

Jelenti az elpuhult, a kényelemszerető, az erőfeszítéseket nem tévő embert. Learatja az élet kis örömeit, de nincs ereje ahhoz, hogy fölkapaszkodjék arra a magaslatra, ahol legalább megcsaphatná a magasabb

értékek illata. Szórakozik, kielégül, nem erőlködik. A puha ruha a testet cirógatja körül. Életének központjában tehát a test áll.

Ezzel szemben János az önfegyelmezés embere. Kemény, edzett akarat. Érezzük nála, hogy az tartja kézben a gyeplőt, akinek szeme az Isten zsámolyán pihen, a test pedig rándulás nélkül engedelmeskedik. Ó a kidolgozott jellem. Érezzük, mennyi munka, befektetés áll egyénisége mögött. Ezért szoktuk adventi önmegtágadásaink serkentésére példaképkül magunk elé állítani.

3. Palotában lakó ember.

Palotában a nagyok, gazdagok, hatalmasok laknak. Ezek azok, akik lakásuk tervrajzát nem a szociális szempontok alapján állították össze. Őket nem zavarja, ha milliók lakásínséggel küzdenek. A palota éppúgy nagyságuk, hatalmuk kiemelője és kerete, mint a luxusautó. Jézus korában hozzátartozott ehhez a megszámlálhatatlan személyzet. Ők azok, akiknek mások szolgálnak.

Ezzel szemben János maga a teljes igénytelenség. Lakásául a pusztában egy barlangot választ, melybe igazán kevés szakipari munkát kell befektetni. Személyzete is saját magára korlátozódik. Nem áll bele a másoktól elvevés világába.

Jézus szerint a puha ruhában járó ember lakik a palotában. Érdekes összevonni a három ellentétet. Jézus maga is mintegy összevont csoportba állítja a Jánossal szembenálló három tulajdonságot: vagyis a megalkuvó, az elpuhult és palotában lakó ember képviseli azt a réteget, ha úgy tetszik azt a felső társadalmi osztályt, mellyel Jánost szembeállítja. A dúsgazdagok világában otthonos a „széltől lengetett” jellem, az elpuhultság és a palotában lakás. Társadalmi szinten ezekkel áll szemben a szegények közül kikerülő, önfegyelmezett, eszményekért élő ember.

Elmélekedésemben fel kell tennem a kérdést: hová tartozom? Jó, jó, messze vagyok a dúsgazdagoktól. De vajon vágyaim nem oda vónának-e? Tisztán áll-e előttem, hogy csak hol és hogyan maradhatok az elvek embere?

Az ellentétjei segítségével megrajzolt három jánosi arcvonás után Jézus mond egy közvetlen pozitív negyediket: „Mit mentetek látni?... Bizony mondom nektek, prófétánál is nagyobb!” (Mt 11,9).

A próféta az Isten embere, aki minden időben az Isten szavát mondta az embereknek. Kicsinyeknek és nagyoknak. Akkor is, ha tetszett, akkor is, ha nem tetszett. A próféta fölkapar, mert szava az élet múzeumma merevedett keretei közé behatoló friss tavaszi fuvallat. Az élet lüktet szavaiban és életében, de nem az évekkkel mért élet. A prófétát fanatikusnak vagy örültnek tartják, mert nem emberi tekintetek vezetik. Prófétának lenni nemcsak feladat, hanem sors is. Szent Pál is felkiált (talán felsóhajt?): „Jaj nekem, ha nem hirdetem az evangéliumot!” (1 Kor 9,16).

Az emberek valahogy nem tudják elviselni, ha valaki másként él és másként gondolkodik, mint ők. Azonnal belekötnek, bántják, rúgják, leköpi. Mít akar ez? Meg

akarja váltani a világot? S jönnek a minősítő jelzők: az evangélium radikalistája, szektás, eretnek, túlzó, rajongó,... ki tudná felsorolni?

Minden időben ez volt a sorsa a prófétáknak. Kevés halt meg közülük természetes halállal. A hatalmasok mindig le akarták söpörni és legtöbbször le is söpörték őket a történelem színpadáról. Talán a prófétáknak a szavától féltek csupán? Ó dehogya! A baj az, hogy a prófétát nem lehet elhallgattatni. Beszél az a börtönben is. Az élete, a puszta léte is szemrehányás azok felé, akik másként élnek. Ezért nem bírják őt elviselni. Lám, János is már börtönben van, nem árthat a hatalmasnak, mégis nyugtalanságot okoz jelenléte, és Heródiás intrikája nem nyugszik addig, míg ki nem eszközli kivégeztetését.

Lehetséges, hogy valakit azért gyűlölnék, mert az Istennek odaadta magát? Nézzetek Jánosra!

Míg a világ fiai leköpi, lehurrogják, be- börtönzik és megölik a prófétát, addig Jézus védelmébe veszi és legnagyobbnak nevezi az emberek fiai között.

Aki vállalja a prófétasorsot, aki mer (enni mindenáron az Isten embere, azt — úgy hiszem — jobban fogják tisztelni még a rabtartók is, mint a sok dicsőségben úszkáló „széltől lengetett nádat”. Heródes is félve tisztelte Jánost. Jobban tisztelte őt, mint a hatalmának árnyékában szellőzködő főpapokat: „Heródes félt Jánostól, mert tudta, hogy igaz és szent ember, s ezért védelmébe vette. Valahányszor beszélt vele, nagy zavarba jött, mégis szívesen meghallgatta” (Mk 6,20).

És most János után vetítsük magunkra Jézus reflektorát!

Bizony, remegve kérdezem: Uram, mondd, mi a véleményed rólam?

Milyen elfogultak is vagyunk magunkkal szemben, hogy szépítjük, mentegetjük hibáinkat! Mások viszont csak külsőségeinkből tudnak megítélni minket, s így ritkán tudnak helyes ítéletet alkotni. De Te, Uram, a szívek és vesék vizsgálója vagy. Milyennek találsz engem? Mondd ki egyszer a véleményedet rólam is! Úgye, többször kellene imámban erről beszélnem Veled? Mert hát hol beszélhetnék ezt meg, ha nem az imádság, az elmélkedés csendjében?!

Úgye, milyen széltől lengetett nád vagyok, mennyire nem merek ragaszkodni elveimhez, a Te elveidhez, a mi elveinkhez? Mikor a Bolsevik Párt történetét tanulmányoztam, ott olvastam, hogy a kommunisták mennyit harcoltak az opportunistákkal... Mennyire emberi tekintetek vezetnek, milyen hamar megijedek!— Keresem-e, kutatom-e, ami a széljárásoktól függetlenül örök, ami csak Tenálad található?

Az Isten Országát csak erőfeszítéssel lehet megszerezni. Hozok-e ezért komoly áldozatokat? Önmegtágadásaim ebbe az irányba mutatnak-e, vagy csak úgy vaktában vagdalódom, öncélú önmegtágadásokkal sportot űzve? Kialakítottam már egyéni életemben a szeretet aszketikáját? Mit teszek azért, hogy elpuhultságom, kényelemszeretetem vissza ne tartson a szeretet kibontakozásaitól? A negatív önfékezéseken kívül

erőfeszítéseim kinyúlnak-e az adás, a szolgálat, az ütésvállalás, a másokért élés vonalán?

Gazdagságra, nagyságra törekvő önző önmagam visszaszorítom-e az evangéliumi szegénység keretei közé? Meglátszik ez életstílusomon? Palotában lakó vágyaim bele tudom-e szűkíteni egyetlen szobába? Akarok-e, tudok-e mindenestől a szegények oldalán állni társadalmilag is?

Próféta vagyok-e? Uram, tudok-e, merek-e a Te embered lenni a mai világban is? Mondom-e azt, amit Te üzensz általam, és csak azt mondom-e? Eléggé összhangban áll-e szavam a Tiéddel? Is- merem-e annyira a Szentírást, hogy abból az én számon keresztül is Te szólaljal meg? Amikor jobbról is, balról is lehurrognak, jobbról baloldalinak, balról jobboldali „elhajlónak” deklarálnak, akkor hű vagyok-e hozzád. Amikor kényelmesen megszokott és soha át nem gondolt szokásaink eresztékei recsegnek, akkor a pezsgésnek indult Egyház mai arca, annak Tanítóhivatala vajon rám üti-e az „imprimatur” bélyegét?

Uram, ne a széltől óvj engem, hanem az ingatagságtól; ne a ruhát vedd el tőlem, hanem az elpuhultságot; ne a lakásból tégy ki, hanem a palotából! És — ha félve, remegve is, de mégis — kérem: Uram, tégy engem prófétává, tégy engem minden gyengeségem és félelmem ellenére a Te embereddé, aki örömmel kiáltja szét a Te örömhíradet!

Add, hogy azok hallják meg szavam, akik szomjazzák ígéretedet! S ha a szavadat be nem fogadók bántanak is, kérlek, add meg nekem is azt a belső békét, amely elvehetetlenül sajátja volt minden prófétának — Jánosnak is a börtönben.

(Hatvan, 1970. december 7.)

